
Evaluation of Good Urban Governance in Iran - Case Study: Neyshabur City

---

Maryam Moradi*

Assistant Professor, Department of Architecture, Neyshabur Branch, Islamic Azad University of Neyshabur, Iran.
(Received 29 Jun 2022, Accepted 20 Oct 2022)

The growth of the phenomenon of urban dwellers and the increase of migration to the cities leads to the uncontrollable development of urban areas, the reduction of the level of welfare, the phenomenon of marginalization and creating many problems for cities, especially in developing countries, and the combination of these factors causes concerns for planners and politicians of the urban area and it has caused managers, urban planners as well as politicians in this field to enter and look for the causes of this incident, because not paying attention to the status of any influential variable has led to widespread issues and problems such as : poverty, unemployment, inflation, environmental pollution, destruction of infrastructures, etc. in the urban environment. Therefore, during the last few decades in order to create a better, more favorable, healthier, easier and more pleasant environment for the residents of a city, various approaches have been proposed in the field of urban management, and good urban governance is one of the most prominent of these approaches. In the managerial approach of good urban governance, the rights of citizens have been properly identified by managers and planners and taken into account in urban management, so that all urban policies and programs are shared with them during the preparation and before implementation. And in the end, its output is approved by them and therefore it will have the most efficiency and impact. Good urban governance has been confirmed and emphasized by national and international organizations in contrast to the state-oriented urban management approach, and they always consider it as one of the prerequisites and elements of sustainable cities. Good

urban governance is one of those concepts that consider the welfare of citizens and social justice, and its policies and programs are placed in the form of private indicators. Therefore, the present study aims to investigate and evaluate the variables of good urban governance. Looking for an answer to this question: To what extent are the principles and values of good urban governance considered in urban management? For this purpose, the method of doing this research is combined in a way that includes descriptive-analytical methods and logical reasoning. First, by using library studies and field observations, the desired indicators (participation, transparency, accountability, rule of law, justice, responsibility) were extracted and a closed questionnaire was prepared using a five-point Likert scale and among the statistical population with the volume A sample of 384 citizens over 20 years of age living in Neyshabur who were selected by random sampling method were distributed and then the data were analyzed using t-test in SPSS software environment. The results show that the average judgment of the citizens about the performance of the urban management of Neyshabur is the best in the transparency index with an average of 2.34 and the weakest in the justice index with an average of 2.18, and it is clear that favorable attention to the indicators Good urban governance is not seen in the performance of the municipality and city council of Neyshabur as the important urban management organizations.

Keywords: good urban governance, municipality, Islamic city council, Neyshabur.

---

*Corresponding author. E-mail: dr.m.moradi441@gmail.com

ارزیابی حکمروایی خوب شهری - مطالعه موردی: شهر نیشابور

مریم مرادی*

استادیار، گروه معماری، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.
(تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۰۸، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۸)

چکیده

رشد پدیده شهرنشینی و بالارفتن مهاجرت به شهرها، به توسعه غیرقابل کنترل نواحی شهری، کاهش سطح رفاه، پدیده حاشیه‌نشینی و ایجاد مشکلات فراوان برای شهرها به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه منجر شده است. مجموعه این عوامل، موجب نگرانی‌های برنامه‌ریزان و سیاستمداران حوزه شهری گردیده و باعث شده که مدیران، برنامه‌ریزان شهری و همچنین سیاستمداران در این زمینه، ورود نموده و به دنبال علل این ماجرا باشند. زیرا بی‌توجهی به وضعیت هر متغیر تأثیرگذار، به بروز مسائل و مشکلاتی فراگیر مانند فقر، بیکاری، تورم، آلودگی محیط زیست و نابودی زیرساخت‌ها در محیط شهری منجر می‌گردد. از این رو، به‌منظور ایجاد محیطی بهتر، مساعدتر، سالم‌تر، آسان‌تر و دلپذیرتر برای ساکنان یک شهر، در طول چند دهه اخیر، رویکردهای گوناگونی در عرصه مدیریت شهری مطرح شده که حکمروایی خوب شهری، از مطرح‌ترین این رویکردهاست. در رویکرد مدیریتی حکمروایی خوب شهری، حق شهروندان توسط مدیران و برنامه‌ریزان به‌درستی شناسایی و در مدیریت شهری در نظر گرفته شده است، به‌طوری‌که تمام سیاست‌ها و برنامه‌های شهری حین تنظیم و پیش از اجرا شدن با آن‌ها در میان گذاشته شده و در نهایت خروجی‌اش مورد تأیید آنان بوده و بدین سبب بیشترین کارایی و تأثیر را خواهد داشت. حکمروایی خوب شهری در تقابل با رویکرد مدیریت شهری دولت‌محور توسط سازمان‌های ملی و بین‌المللی مورد تأیید و تأکید قرار گرفته و همواره آن را به‌مثابه یکی از پیش‌نیازها و عناصر شهرهای پایدار به‌شمار می‌آورند. حکمروایی خوب شهری از آن دسته مفاهیمی است که رفاه شهروندان و عدالت اجتماعی را در نظر گرفته و سیاست‌ها و برنامه‌های آن، در قالب شاخص‌های به‌خصوصی جای می‌گیرند. از این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی و ارزیابی متغیرهای حکمروایی خوب شهری، به دنبال پاسخ این پرسش است که؛ اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب شهری به چه میزان در مدیریت شهری مورد توجه‌اند؟ بدین منظور، روش انجام این تحقیق ترکیبی بوده به‌گونه‌ای که روش‌های توصیفی-تحلیلی و استدلال منطقی را دربرمی‌گیرد. ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و مشاهدات میدانی شاخص‌های مورد نظر (مشارکت‌پذیری، شفافیت، پاسخ‌گویی، حاکمیت قانون، عدالت، مسئولیت‌پذیری) استخراج شده و پرسشنامه بسته، با استفاده از طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای تهیه و در میان جامعه آماری با حجم نمونه ۳۸۴ نفر از شهروندان بالای بیست سال ساکن نیشابور که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده بودند، توزیع و سپس داده‌ها با استفاده از آزمون تی در محیط نرم‌افزاری spss تحلیل گردیدند. نتایج بیانگر این امر است که میانگین قضاوت شهروندان درباره عملکرد مدیریت شهری نیشابور در شاخص شفافیت با میانگین ۲/۳۴ بهترین و در شاخص عدالت با میانگین ۲/۱۸ ضعیف‌ترین وضعیت را به خود اختصاص داده و مشخص می‌گردد که توجه مطلوبی به شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در عملکرد شهرداری و شورای شهر نیشابور به‌عنوان سازمان‌های مهم مدیریت شهری دیده نمی‌شود.

واژگان کلیدی

حکمروایی خوب شهری، شهرداری، شورای اسلامی شهر، نیشابور.

مقدمه

مشارکت مردم و ذی‌نفعان این حوزه و مانند این‌ها نمود بیشتری داشته است (Sarrafi 2009). از این‌رو، حوزه مدیریت شهری، در جهت حرکت به سوی الگویی نوین با چشم‌انداز توسعه پایدار است و این تحول در متون مرتبط با تجدید سازمان سیاسی شهرها به‌عنوان حرکت از حکومت شهری به حکمروایی خوب شهری تعبیر می‌شود. بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و سازمان ملل هریک از دریچه‌های مختلف به این نظریه پرداختند. برنامه عمران سازمان ملل و تاحدودی صندوق بین‌المللی پول سیاست «حکمروایی خوب» را به‌عنوان کلید معمای توسعه مطرح نموده‌اند (Johnson 1997).

بر اساس گزارش، سازمان ملل متحد، حکمروایی خوب شهری با داشتن شاخصه‌های پایداری، برابری، اثربخشی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، امنیت، مشارکت اجتماعی و شهروندی، مناسب‌ترین گزینه برای مدیریت شهری به‌منظور مقابله با فقر شهری و ترویج اقتصاد پایدار در شهرهاست (Virtudes 2016). دیدگاه حکمروایی خوب شهری، با هدف رسیدن به توسعه انسانی پایدار مطرح گردیده و در آن بر کاهش فقر، کارآفرینی و رفاه پایدار، محافظت و بازسازی حیات محیط زیست تأکید شده است. در حکمروایی خوب، مردم، به‌عنوان صاحبان اصلی، قدرت را در دست داشته و به‌جای توجه به کارآمدی و توانمندی دولت از طریق حجم و اندازه آن، به نوع روابط مردم و حکومت پرداخته می‌شود.

در دهه‌های اخیر، شهرنشینی در ایران نیز به شدت رشد نموده و از آنجا که این رشد شتابان و ناموزون با سوءمدیریت همراه گردیده، موجب نابسامانی‌های بسیاری در شهرهای ایران شده است. وضعیت مدیریت شهری در ایران به دلایلی از جمله تمرکزگرایی، برون‌زاد بودن برنامه‌ها و پروژه‌های شهری، اقتصاد رانتی و مبتنی بر نفت، مدیریتی تحت نظارت دولت است که همواره به دور از مدیریت

قرن بیست‌ویکم را به سبب رشد سریع روند شهرنشینی، می‌توان «قرن شهری‌شدن» نامید. این روند، مشکلات و چالش‌هایی را برای شهرهای کشورهای در حال توسعه به‌همراه داشته است. طبق گزارش صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNPFA 2007)، بیش از نیمی از مردم جهان، یعنی سه میلیارد و سیصد میلیون نفر، در مناطق شهری زندگی می‌کنند و این رقم تا سال ۲۰۳۰ به پنج میلیارد نفر افزایش خواهد یافت که حدود چهار میلیارد نفر آن به کشورهای در حال توسعه اختصاص دارد. موج دوم شهرنشینی در دوره زمانی کوتاه‌تری نسبت به موج نخست شهرنشینی اما با سرعت و اندازه بیشتری در کشورهای در حال توسعه در حال رخ‌دادن است، به‌طوری‌که در این دوره هشتاد ساله یعنی از سال ۱۹۵۰ تا ۲۰۳۰ نسبت جمعیت شهرنشین کشورهای در حال توسعه از ۱۸ درصد به ۵۶ درصد خواهد رسید و پیش‌بینی می‌شود در منطقه آسیا و آفریقا مدت زمان دوبرابر شدن این جمعیت در بازه زمانی کمتر از یک فصل صورت گیرد (Barakpour 2008).

از دهه ۱۹۹۰، پس از آنکه دولت‌های مرکزی در رابطه با مدیریت شهرها به چالش کشیده شدند، شروع به واگذاری مسئولیت به سطوح محلی، بدون واگذاری تولید درآمد به مقامات مربوطه نمودند. این فرآیندها تغییری به‌سمت چندبخشی‌شدن و آشکال متفاوت از مدیریت شهری گردید (Fredrik Esko Lange, 2009).

مدیریت، نوعی عامل تصمیم‌گیری است که دربرگیرنده برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، نظارت و کنترل بوده، به‌گونه‌ای که همه این عوامل با یکدیگر در تعامل باشند (Latifi 2008). تحقیقات و مطالعات در مورد مدیریت شهری به‌صورت متمرکز و از کل به جزء نشان می‌دهد که این شیوه از مدیریت، دیگر کارایی لازم را در بین جوامع ندارد و با تنگناهای نظری و عملی فراوانی رو به‌روست. ناکارآمدی این نوع مدیریت به علل مختلفی از جمله عدم

خوب شهری در نیشابور کدام‌اند؟

۲. فرضیه پژوهش

به نظر می‌رسد توجه مطلوبی از طرف متولیان امور مدیریت شهری به بهره‌گیری از شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در نیشابور وجود ندارد.

۳. پیشینه پژوهش

در مورد حکمروایی خوب شهری تحقیقات زیادی داخل و خارج کشور به انجام رسیده است که در ادامه، به برخی از آن‌ها که ما را در انجام این پژوهش یاری نموده‌اند، اشاره خواهد شد:

۳-۱- پژوهش‌های داخلی

موتیسا و یاریم در پژوهشی با عنوان «پایداری شهری در کنیا» به این نتیجه رسیده‌اند که برای رسیدن به پایداری شهری در شهرهای کشورهای در حال توسعه، تأکید اصلی باید روی جنبه حکمروایی شهری باشد، چراکه بیشتر چالش‌ها در این بخش به چشم می‌خورند (Mutisya & Yarmie 2012).

محمد جاسم اودین و لیلا اشرفون‌جویا در مقاله‌ای با عنوان «توسعه از طریق حکمروایی خوب: درس‌هایی برای کشورهای در حال توسعه» بیان می‌دارند که بدون بهبود شاخص‌های کلیدی حکمروایی خوب مانند قانون‌مداری، شفافیت و پاسخ‌گویی دموکراتیک، افزایش درآمد سرانه، ارتقای شاخص‌های اجتماعی امکان‌پذیر نیست (Ashrafoon 2007).

پاپ کیو شنگ در پژوهشی با عنوان «حکمروایی خوب شهری در آسیای جنوب شرقی» به این نتیجه رسیده است که تمرکززدایی و خصوصی‌سازی، باعث بهبود حکمروایی شهری و کارایی ارائه خدمات عمومی می‌گردد (Qiu sheng 2010).

کمپ رونالد هوپ در پژوهشی با عنوان «توسعه ظرفیت برای حکمروایی خوب در کشورهای در حال توسعه: چندین تجربه عملی» معتقد است که کشورهای در حال

یکپارچه و سیستمی شکل یافته است (Taghvaei 2009). بنابراین، بهره‌گیری از یک سیستم مدیریتی جدید و پویا که بتواند به‌عنوان یک فرآیند مشارکتی در پایداری و توسعه محلات تأثیرگذار بوده و هدایت و توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر را عهده‌دار گردد، کاملاً ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد (Hatami Nezhad 2015).

شهر نیشابور با داشتن جمعیتی بالغ بر ۲۶۴۳۷۵ نفر در سال ۱۳۹۵، به‌عنوان دومین شهر پرجمعیت استان خراسان رضوی، با مشکلات ساختاری و کارکردی عدیده‌ای، هم در سطح کالبدی-فضایی و هم در سطح مدیریت شهری روبه‌روست که نیاز به آسیب‌شناسی و تحول در الگوی اداره امور این شهر را ضروری می‌سازد. بر اساس معهود مطالعات انجام‌شده می‌توان خزش شهری و ادغام روستاهای پیرامونی در بافت شهر، وجود حاشیه‌نشینی همراه تمایل پایین ساکنان برای بهبود آن، وجود بافت‌های فرسوده و ساختمان‌های مخروبه، نابرابری و بی‌تعادلی در شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی مختلف شهر، تمرکز تمام کاربری‌های اداری و خدماتی در بخش مرکزی شهر و ناپایداری بودن منابع مالی شهرداری را از مهم‌ترین مسائل و مشکلات کنونی شهر نیشابور برشمرد (Talebi & et al 2021). از این‌رو، در این پژوهش به‌منظور مطالعه دقیق و بهره‌گیری از نظریات جدید در مدیریت شهری، مؤلفه‌های برآمده از حکمروایی خوب شهری را در شهر نیشابور مورد بررسی قرار خواهیم داد و با کمک ابزار پرسشنامه، نظرات شهروندان این شهر را در رابطه با عملکرد متولیان اصلی امور شهری (شهرداری و شورای اسلامی شهر) شناسایی و در نهایت میزان پایبندی این سازمان‌های مدیریت شهری را به اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب شهری در نیشابور ارزیابی خواهیم نمود.

۱. پرسش‌های پژوهش

- ۱- به چه میزان اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب شهری، در مدیریت شهری نیشابور مورد توجه می‌باشند؟
- ۲- تأثیرگذارترین شاخص‌های مؤثر بر ارتقای حکمروایی

توسعه برای رسیدن به حکمروایی خوب شهری باید در قبال مردم خود پاسخگو بوده، در ارائه خدمات، ظرفیت نظام‌مند داشته و حافظ نظم و قانون بوده و مدیریت مطلوبی بر منابع خود اعمال نمایند (Hope 2009).

۳-۲ پژوهش‌های داخلی

ناصر برک‌پور در مقاله‌ای با عنوان «حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران»، به بررسی میزان تحقق حکمروایی شهری در نظام اداره شهرهای ایران بر اساس شاخص‌های کمی و کیفی پرداخته و نتیجه گرفته است که نظام اداره شهرها در ایران مبتنی بر الگوی حکومت شهری است و نه حکمروایی شهری (Barak pour 2002).

موحد و همکارانش، در پژوهشی به «بررسی حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۹ شهرداری تهران» پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بر پایه مدل تاپسیس و آزمون‌های آماری تنها ۲۴ درصد از محله‌ها دارای وضعیت حکمروایی خوب هستند. همچنین یافته‌های تحقیق نشان دادند که با توجه به آزمون T-Test، متغیر حکمروایی خوب شهری از سطح متوسط میانگین پایین‌تر بوده و این موضوع بیان می‌دارد که در محله‌های نمونه سطح حکمروایی خوب در حد مطلوبی نیست (Movahhed & et al 2014).

جمال محمدی و همکارانش، در مقاله «تحلیل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در راستای استراتژی توسعه شهری: محدوده بافت فرسوده شهر کرمان»، حوزه‌های بافت فرسوده شهر کرمان را از نظر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری از دید شهروندان، با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون T-Test، تحلیل واریانس و رگرسیون چندگانه تجزیه و تحلیل نموده‌اند (Mohammadi & et al 2016).

توکلی‌نیا و شمس‌پویا در مقاله‌ای با هدف تبیین وضعیت مدیریت محلی از لحاظ مؤلفه‌های حکمروایی خوب و ارتباط آن با مؤلفه مشارکت، بیان می‌دارند که سطح

مؤلفه‌های حکمروایی اجتماعی محلی، در محله در که از سطح متوسط پایین‌تر است. همچنین بین مشارکت حکمروایی اجتماعی محلی و مؤلفه‌های آن، رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد. بنابراین، با کاهش مشارکت، امتیاز حکمروایی اجتماعی محلی کاهش می‌یابد و از سوی دیگر، با افت وضعیت حکمروایی، سطح مشارکت نیز کاهش دارد (Tavakkoli Nia, Shams Pooya 2017).

از بررسی پیشینه پژوهش می‌توان دریافت که این پژوهش سعی بر این دارد تا از دیدگاه مشارکت شهروندی، اولین بار، حکمروایی خوب شهری را بر اساس اصول و ارزش‌های آن در شهر نیشابور بررسی و ارزیابی نماید. بر این اساس، در این مقاله پس از شناخت شاخص‌های موثر بر حکمروایی خوب شهری به جمع‌آوری نظرات شهروندان و تحلیل آن‌ها به کمک ابزار پرسشنامه خواهیم پرداخت.

۴- روش پژوهش

از آنجاکه این پژوهش تلاش دارد تا با استفاده از ادبیات موضوع، با هدف کاهش بحران‌های مدیریت شهری، زمینه را جهت شکل‌گیری حکمروایی خوب شهری در نیشابور فراهم نماید، از نظر هدف کاربردی است و در روند انجام آن از نوعی روش تحقیق ترکیبی که روش‌های توصیفی-تحلیلی و استدلال منطقی را دربرمی‌گیرد، بهره گرفته خواهد شد.

بدین منظور در گام اول؛ به‌واسطه روش تحقیق توصیفی-تحلیلی، ابتدا با جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، ضمن بررسی اجزا و ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری، شاخص‌های آن مورد شناسایی قرار خواهند گرفت و در گام دوم، این شاخص‌ها مبنای طراحی پرسشنامه این پژوهش برای گردآوری نظرات جامعه آماری خواهند بود که در نهایت برای حصول به نتایج، این نظرات با استفاده از آزمون تی در محیط نرم‌افزار spss مورد تحلیل قرار خواهند گرفت.

شکل ۱: روش و مراحل انجام پژوهش

Fig 1: The method and stages of research

دموکراتیک و انجام فعالیت ها می باشد (Rahnamaei and Keshavarz 2010). حکمروایی بر توانایی شهروندان به عنوان بازیگران محلی و شرکت در تصمیم گیری های محلی تأثیر گذار بوده و دولت محلی را در برابر شهروندان و خواسته های آن ها پاسخگو می کند (Enid Slack and Andre Cote 2014).

سه نهاد دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی زمینه ساز حکمروایی خوب شهری هستند. حکمروایی شهری به روابط متقابل بین حکومت و عناصر جامعه مدنی در شهرها و روابط متقابل درون این عناصر برمی گردد. حکمروایی شامل همپوشانی اتحاد سیاسی و اداری فرآیندهای تصمیم سازی بوده و همچنین چگونگی عکس العمل سازمان های حکومتی در مقابل نیازها و تقاضاهای عناصر شهری، اعم از سازمان یافته ها و سازمان نیافته ها را نیز دربرمی گیرد (Amis 2000).

این رویکرد جدید (حکمروایی)، شهروندان را برای تشکیل جوامعی که نیازهای خودشان را از لحاظ ضرورت، منافع عمومی، امکان پذیری، دوام، خلاقیت، مشارکت و منابع مشخص می نمایند، کمک خواهد نمود (Wolfarm 2017). بنابراین، حکمروایی به مثابه فرآیندی است که به موجب آن، جوامع یا سازمان ها در تصمیم گیری های مهم و تعیین کننده آنها دخالت دارند (United Graham, et al 2003,1).

حکمروایی خوب شهری به عنوان کلید توسعه شهری و کاهش فقر است. در این زمینه، حکمروایی نه تنها در اداره شهرها مورد توجه است بلکه با شرکت طیف گسترده ای از بازیگران در فرآیندهای تصمیم گیری و فعالیت شهری

۵- مبانی نظری

امروزه، گذر از حکومت به حکمروایی چیزی بیشتر از تحول در زیرساخت نهادی است. این تحولات شامل تغییر در سبک، بیان و گفتمان حکومت است. این تصور که دولت دارای حق انحصاری حکمروایی است، کم رنگ شده و همچنین در خصوص حوزه های دخالت دولت و بخش های دیگر، قطعیتی وجود ندارد. دولت به عنوان فراهم کننده کالاهای عمومی دیگر نقشی نداشته، بلکه نقش یک تسهیل گر را ایفا می کند که جوامع محلی را قادر می سازد امور شان را اداره کنند. به همین ترتیب، تصور بر این است که مشروعیت حکمروایی، بیش از اینکه ناشی از قیومیت انتخاباتی حکومت سنتی باشد، از طریق مشارکت مستقیم شهروندان و ذی نفعان در اداره امور به دست می آید (Woods 1995).

الگوی مدیریت شهری سنتی همزمان با تحولات اجتماعی و سیاسی و تغییر و تحولات در زمینه فناوری های اطلاعات و ارتباطات در آخرین دهه های قرن بیستم و بیشتر شدن چالش ها و مشکلات مناطق شهری و ناتوانی مدیران و سیاستگذاران در راستای حل مشکلات یا مرتفع کردن آنها، مورد انتقادات بسیاری قرار گرفته است. در چنین وضعیتی است که الگوی حکمروایی شهری به عنوان جایگزینی برای الگوی سنتی مدیریت شهری توسط اندیشمندان و به خصوص سازمان های جهانی و بین المللی مطرح گردید که در واقع تأکید آن بر گذار از نقش ساختارهای دولتی به عنوان محور تصمیم گیری به سوی نقش یابی مردم در اعمال حقوق

همراه خواهد بود. این کنشگران شامل سازمان‌های جامعه مدنی، سازمان‌های محلی، گروه‌های مذهبی و همچنین شرکت‌های خصوصی رسمی و غیررسمی است (Frederik, ESKO lange 2009).

حکمروایی مطلوب شهری رهیافتی ساختار شکنانه به برنامه‌ریزی شهری دارد و با مشارکت و کنش متقابل بازیگران اصلی مدیریت شهری یعنی جامعه مدنی، حکومت و بخش خصوصی، الگوی شهرنشینی ارتباطی را عرضه می‌کند. از این‌رو، نهاد مدیریت شهری که در ایران از دو سازمان شهرداری و شورای شهر تشکیل شده است، می‌تواند یکی از نهادهای اصلی و تأثیرگذار جهت تحقق حکمروایی خوب شهری باشد (Zandieh 2017). حکمروایی شایسته برای دستیابی به توسعه پایدار در قلمرو هر سرزمین، امری مهم و ضروری است (Sharifzadeh 2017).

این رویکرد نوین در بحث مدیریت جوامع انسانی در کشورهای در حال توسعه می‌تواند بسیار راهگشا باشد و در حل مسائلی از قبیل فساد سازمانی، نهادی، آموزش و ارتباط با مردم، توانمندسازی سیاست‌های راهبردی از طریق مشارکت در این نواحی تحولات شگرفی ایجاد نماید (Alizadeh 2015).

دستیابی به شهری با ظرفیت و کیفیت بالای زندگی شهری که در آن، نیازها و خواسته‌های شهروندان تأمین گردد در گرو الگوی حکمروایی خوب شهری است که فراهم‌کننده اجماع، مشروعیت و اثربخشی تصمیمات بوده و مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری و اداره امور شهر را ضمانت نماید. از این‌رو، حکمروایی خوب، یک الگو برای استفاده بهینه از منابع و اختیارات، به‌منظور دستیابی به اهداف و آرمان‌های توسعه پایدار معرفی شده است، توسعه‌ای که تضمین‌کننده تحقق عدالت، نظم، امنیت و سلامت فرد و جامعه و حفاظت بهینه از منابع زیستی در کنار رفاه و پیشرفت و بالندگی و رشد و شکوفایی استعدادها و ظرفیت‌های آحاد جامعه و قابلیت‌های محیطی است. بنابراین، حکمروایی خوب، پیش‌نیاز اساسی برای توسعه پایدار است (Mohammadpoor & Tabatabaei MozdAbad 2017).

حکمروایی خوب شهری نه تنها باید در موازات با شاخص پایداری شهر باشد بلکه باید زمینه‌ساز تصمیم‌گیری عادلانه و شفاف نیز گردد. دولت در ارتقای حکمروایی خوب نقش دارد. دولتی که ادعای حکمروایی خوب می‌نماید، از ذی‌نفعان، اعتماد بیشتری جلب نموده و کسب‌وکار و فرهنگ سازمانی مناسبی ایجاد می‌کند (Sukmadilaga, et al 2015).

۵-۱. اجزا و ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری

به‌طور کلی، سه بخش اصلی حکمروایی را می‌توان به دولت، جامعه و بخش خصوصی تقسیم‌بندی کرد. با وجود ضعف‌ها و قوت‌هایی که در این بخش‌ها وجود دارد، هدف اصلی حکمروایی خوب، بالابردن هرچه بیشتر تعامل و کنش متقابل بین بخش‌ها در جهت کاهش نقاط ضعف و افزایش نقاط قوت است. در شکل ۲، روابط کنشگران شهری نشان داده شده است.

با وجود تعدد تعاریف و دیدگاه‌ها در زمینه ویژگی‌ها و اصول حکمروایی خوب شهری می‌توان مشارکت‌پذیری، شفافیت، پاسخ‌گویی، حاکمیت قانون، عدالت و مسئولیت‌پذیری را از مهم‌ترین این ارزش‌ها به‌شمار آورد. در شکل ۳، ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری نشان داده شده است.

شاخص مشارکت‌پذیری (مشارکت شهروندان)

مشارکت شهروندان، کانون اصلی حکمروایی خوب شهری است. مشارکت نیازمند تشکیل‌یافتن و سازمان‌دهی بوده که این امر به مفهوم آزادی تشکیل مؤسسه و آزادی بیان از یک سو و جامعه مدنی سازمان‌یافته از سوی دیگر اشاره دارد.

شاخص شفافیت

نقطه مقابل پنهان‌کاری در تصمیم‌گیری است. پنهان‌کاری، امکان بروز فساد در تصمیم‌گیری را افزایش می‌دهد، حال آنکه شفافیت، مانع گسترش آن می‌شود. این معیار بر گردش آزاد اطلاعات و سهولت دسترسی به آن، وضوح اقدامات و آگاهی مستمر شهروندان تأکید دارد.

شاخص پاسخ‌گویی

این شاخص بدین معناست که خواسته‌های ذی‌نفعان شهری با آغوش باز پذیرفته شده و پاسخ مناسبی به آن‌ها داده می‌شود. نه تنها موسسات دولتی بلکه بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی نیز باید پاسخ‌گوی عموم جامعه باشند.

شاخص عدالت

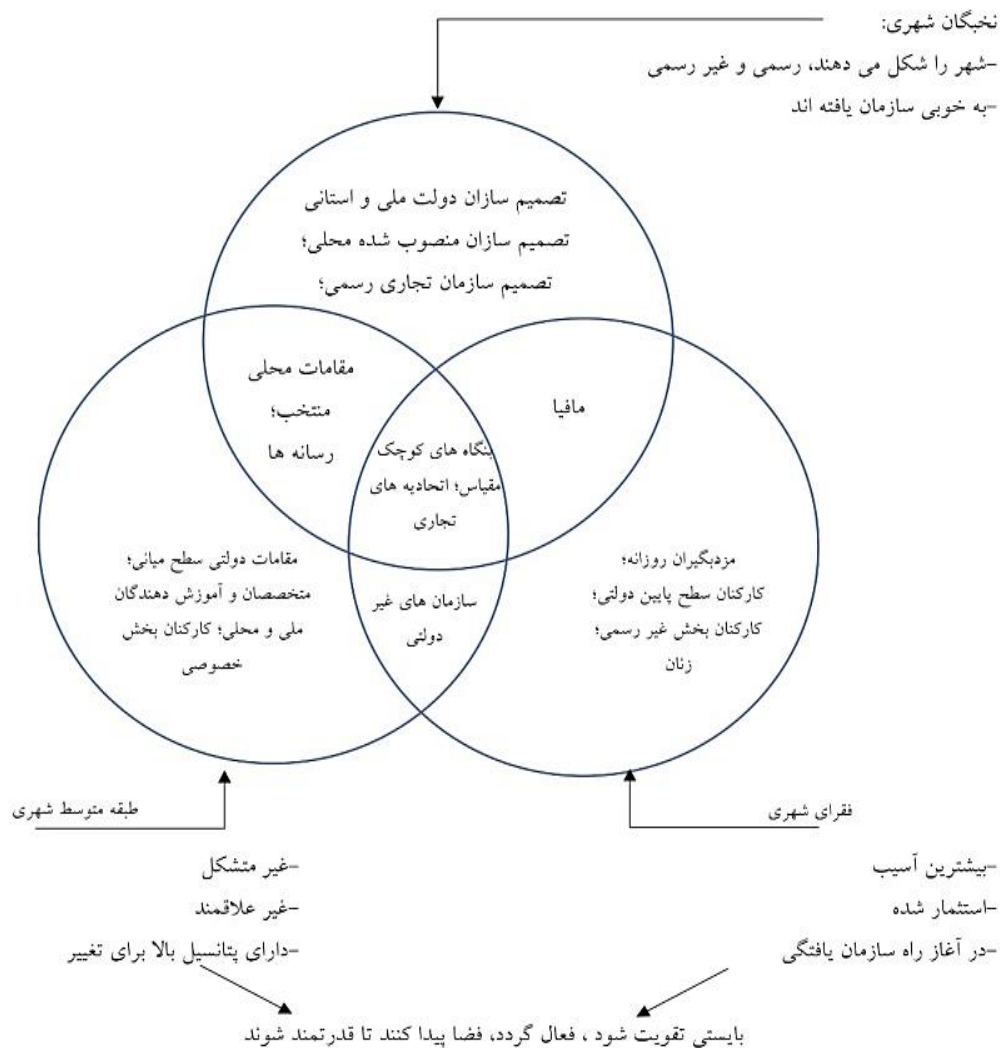
منظور از عدالت، ایجاد فرصت‌های مناسبی برای همه شهروندان در زمینه ارتقای وضعیت رفاهی آن‌ها و تلاش در راستای تخصیص عادلانه منابع و مشارکت اقشار محروم در اعلام نظر و تصمیم‌گیری است.

شاخص حاکمیت قانون (قانون‌مندی)

منظور از قانون‌مندی در تصمیم‌گیری شهری وجود قوانین کارآمد، رعایت عادلانه چارچوب‌های قانونی در تصمیم‌گیری و دور بودن افراد غیرمسئول از تصمیم‌گیری‌هاست. پای‌بندی به این قوانین در گرو آگاهی شهروندان از قانون و همچنین احترام مسئولان به قانون است.

شاخص مسئولیت‌پذیری

این معیار بر مسئول بودن و به عبارت دیگر بر پاسخ‌گوبودن مسئولان و تصمیم‌گیران در قبال شهروندان استوار است. از این‌رو، وجود سازوکارهایی برای پاسخ‌گویی مسئولان ضروری است (Taghvaei & Tagdar 2009).

شکل ۲: روابط کنشگران شهری، (Taqvai, Tajdar 2018)
 Fig 2; Relations of urban activists, (Taqvai, Tajdar 2018)

شکل ۳: ویژگی‌های حکمروایی خوب شهری
Fig 3: characteristics of good urban governance

پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق، ۳۷ گویه دارد که قضاوت پاسخ‌گویان درباره مدیریت شهری نیشابور با پنج پاسخ بسته در طیف لیکرتی شامل خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم دریافت شده است. از نظر اعتبار و روایی پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰/۹۸۵ است که نشان از قابل اعتماد بودن دارد. این مقدار برای هر یک از اصول حکمروایی خوب شهری در جدول ۱ آورده شده است.

۶. جامعه آماری، حجم نمونه، ابزار تحقیق و تحلیل محتوا

متغیرهای این تحقیق برگرفته از اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب شهری که دارای فراوانی بیش از یک در نظرات مختلف بوده‌اند، انتخاب شده است. این اصول شامل مشارکتی بودن، شفافیت، پاسخ‌گویی، حاکمیت قانون، عدالت و مسئولیت‌پذیری است. مؤلفه‌های نامبرده، مبنای طراحی پرسش‌هایی برای گردآوری نظرات جامعه آماری گردیده‌اند.

جدول ۱: میزان قابلیت اعتماد (پایایی) پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ

Table 1: Reliability (reliability) of the questionnaire based on Cronbach's alpha

مقدار آلفای کرونباخ	کل پرسشنامه	مشارکت‌پذیری	شفافیت	پاسخ‌گویی	حاکمیت قانون	عدالت	مسئولیت‌پذیری
۰/۹۸۵	۰/۸۹۵	۰/۸۹۵	۰/۹۴۹	۰/۹۶۴	۰/۹۳۹	۰/۹۶۲	۰/۹۶۴

نیشابور در سال ۱۳۹۵ است. مقدار p و q به دلیل نام‌شخص بودن، همانند سایر تحقیقات، برابر $۰/۰۵$ ، d نیز برابر با $۰/۰۱$ یا $۰/۰۵$ در نظر گرفته می‌شود. مقدار z یا درصد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول نیز با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵ درصد برابر $۱/۹۶$ است. رابطه ۱: رابطه کوکران برای تعیین حجم جامعه نمونه

$$n = \frac{z^2 pq/d^2}{1 + \left(\frac{1}{N}\right) \left(\frac{z^2 pq}{d^2}\right) - 1}$$

پرسشنامه مورد استفاده این پژوهش، در یک جامعه آماری محدود در سراسر شهر نیشابور توزیع گردیده که برای تعیین حجم جامعه آماری، از رابطه ریاضیاتی کوکران استفاده شده است. این روش برای برآورد جامعه نمونه در بررسی‌هایی که حجم جامعه اصلی مشخص است (نظیر جامعه شهر)، کاربرد دارد. بر اساس رابطه ریاضیاتی کوکران و داده‌های اولیه مرتبط با این تحقیق، حجم جامعه نمونه در تحقیق برابر با ۳۸۴ نفر از شهروندان ساکن نیشابور خواهد بود. در این رابطه، مقدار N ، جمعیت شهر

روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برای انتخاب اعضای جامعه نمونه در این تحقیق بهترین نتیجه را خواهد داشت. در این تحقیق هر یک از مناطق شهری که دارای مدیریت مستقل شهرداری و قلمرو خدماتی و عملیاتی مشخصی هستند، یک خوشه از جامعه آماری تحقیق محسوب می‌شوند. حجم جامعه نمونه این تحقیق در هر خوشه بر اساس نسبت جمعیت هر خوشه (منطقه شهری) به کل جامعه آماری (شهر نیشابور) محاسبه شده است (جدول ۲).

اعضای جامعه نمونه در این تحقیق به روش خوشه‌ای که در گروه روش‌های نمونه‌گیری تصادفی ساده جای دارد، انتخاب گردیده‌اند. در این روش امکان انتخاب شدن برای همه اعضای جامعه یکسان است. برای نمونه‌گیری خوشه‌ای، اعضای جامعه نمونه در چند خوشه دسته‌بندی گردیده و سپس با روش تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. با توجه به تقسیم‌بندی فضایی شهر و تفکیک شهروندان برای مراجعه به شهرداری و دریافت خدمات از شهرداری و همچنین قلمرو عملیاتی شهرداری به تفکیک دو منطقه،

جدول ۲: حجم جامعه اصلی و نمونه شهروندان به تفکیک خوشه‌ها (مناطق) (Neishabour Municipality)

Table 2: the size of the main population and the sample of citizens by clusters (regions), (Neishabour Municipality)

خوشه	جمعیت منطقه (سال ۱۳۹۵)	جمعیت نمونه (سال ۱۴۰۱)
منطقه ۱	۶۶۱۶۶	۹۶
منطقه ۲	۱۹۸۲۰۹	۲۸۸
شهر نیشابور	۲۶۴۳۷۵	۳۸۴

درجه و ۶۲ دقیقه شرقی در حاشیه شرقی کویر مرکزی ایران واقع شده است. بخش اعظم این شهرستان در دشت به نسبت وسیعی قرار گرفته که از شمال و شرق به وسیله ارتفاعات بینالود به شهرستان‌های چناران، قوچان، مشهد، بینالود و زبرخان از جنوب توسط ارتفاعات کوه سرخ و نیزه‌بند به شهرستان‌های کاشمر و تربت حیدریه و از غرب به شهرستان‌های فیروزه و توسط ارتفاعات جغتای به شهرستان سبزوار محدود می‌گردد. بنابراین، مهم‌ترین ویژگی موقعیت جغرافیایی نیشابور امتداد رشته کوه‌های مرتفع در پیرامون آن و وجود چشم‌اندازهای کوهستانی در بخش اعظم این شهرستان است. از نظر وسعت، شهرستان نیشابور معادل ۴/۹۸ درصد از وسعت استان (مساحت استان خراسان رضوی ۱۱۶۴۸۵ کیلومتر مربع) و ۰/۳۵ درصد وسعت کل کشور بوده، حال آنکه بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۹۵ (با احتساب شهرستان جدید زبرخان در آن دوره) از نظر جمعیت، شهرستان نیشابور با ۴۵۱۷۸۰ نفر دارای جایگاه دوم در استان و بیست‌ونهم در کشور است.

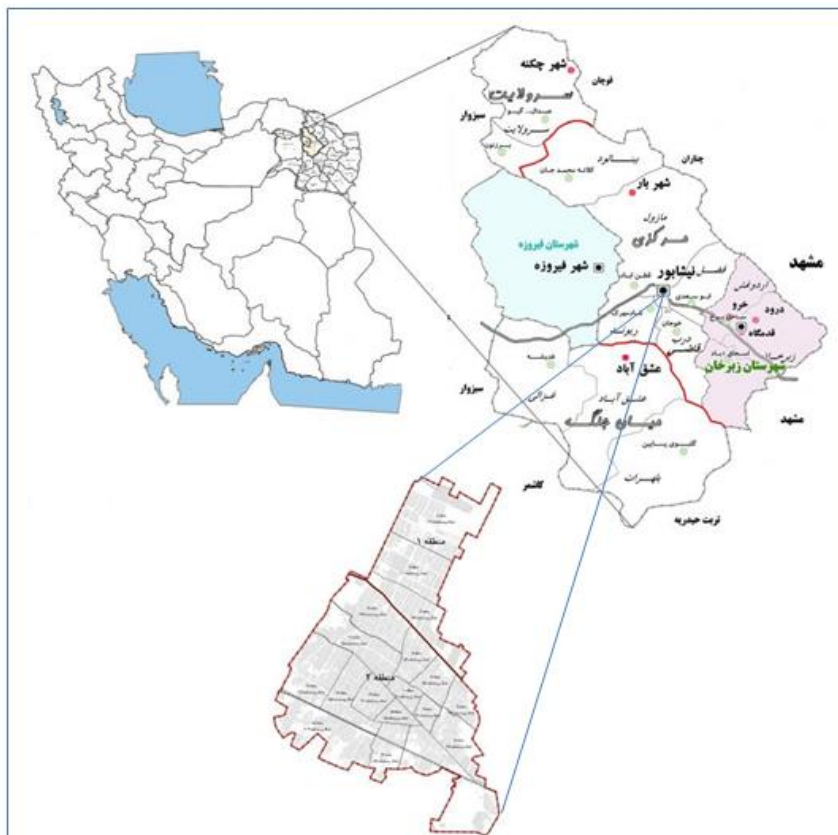
پرسش‌نامه‌ها به‌طور حضوری به شهروندان ارائه و هم‌زمان، پاسخ آن‌ها دریافت شده است. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، پاسخ‌ها استخراج و برای کمی‌سازی قضاوت‌ها، مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند. در این بررسی، نظرات کیفی پاسخ‌دهندگان، از طریق تعیین وزن کمی برای هر یک از مرتبه‌های قضاوت، به مقادیر قابل محاسبه تبدیل گردیده که این وزن بیانگر اهمیت قضاوت درباره عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر است. (در این ارزیابی وزن قضاوت‌های خیلی زیاد، زیاد، کم، خیلی کم و اصلاً به ترتیب ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ در نظر گرفته شده است).

۶-۱. موقعیت و محدوده مورد مطالعه

شهرستان نیشابور یکی از شهرستان‌های بخش مرکزی استان خراسان رضوی است که اکنون با وسعت ۵۸۰۵ کیلومتر مربع، بین عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۵۶ دقیقه شمالی و طول جغرافیایی ۵۸ درجه و ۱۰ دقیقه تا ۵۸

منطقه‌ای شهرداری به نیابت از شهرداری نیشابور، مسئولیت انجام برخی از وظایف شهرداری را برعهده دارند. جمعیت این شهر در هر منطقه یکسان نیست و با توجه به جدول ۲ بیشترین جمعیت در منطقه دو سکونت دارند.

محدوده انجام بررسی‌های این مقاله، شهر نیشابور در خراسان رضوی بوده که در سال ۱۳۹۵، ۲۶۴۳۷۵ نفر جمعیت داشته است. شهر نیشابور بر اساس تقسیمات اداری شهرداری دارای دو منطقه است که در هریک از این مناطق یک مدیریت

شکل ۴: موقعیت جغرافیایی شهر نیشابور در کشور ایران و استان خراسان رضوی (Neishabour Municipality, 2016)

Fig 4: Geographical location of Neishabour city in Iran and Khorasan Razavi province, (Neishabour Municipality, 2016)

و جنس افراد است که در این پژوهش بر مردان و افراد دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم تمرکز بیشتری گردیده و بیشتر جامعه هدف از این دو گروه انتخاب شده‌اند. در جدول ۳، برخی از خصوصیات اصلی جامعه هدف برای تکمیل پرسشنامه این پژوهش ذکر گردیده است.

۲-۶. خصوصیات پاسخ‌دهندگان

در این پژوهش، افراد بالای بیست‌سال مورد پرسش قرار گرفته‌اند. علت تمرکز بر این گروه سنی، امکان مراجعه آن‌ها به شهرداری و شورای اسلامی شهر، آگاهی از تجربه سایر دوستان و آشنایان در رابطه با این دو سازمان بوده است. دو مشخصه اجتماعی دیگر در این پرسشگری، سطح تحصیلات

جدول ۳: اطلاعات توصیفی پاسخ‌دهندگان

Table 3: descriptive information of respondents

دارای تحصیلات پایه (حداکثر دیپلم)	دارای تحصیلات عالی	زنان	مردان	
۷۹	۳۰۵	۱۷۳	۲۱۱	تعداد نفرات
۲۰/۵۷	۷۹/۴۳	۴۵	۵۵	درصد به کل

۳-۶ فراوانی پاسخ‌ها

پاسخ‌های بسته، در ارزیابی نهایی عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر فراوانی نسبی هریک از پاسخ‌ها در جدول ۴ ارائه گردیده است.

شهروندان در انتخاب پاسخ مناسب برای بیان قضاوت خود درباره عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر متفاوت عمل نموده‌اند. با توجه به ارزش متفاوت هریک از این

جدول ۴: اطلاعات توصیفی پاسخ‌های پرسشنامه

Table 4: descriptive information of questionnaire answers

خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		مراتب قضاوت شاخص
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۶	۴.۱	۲۶	۶.۸	۷۹	۲۰.۵	۱۵۸	۴۱.۱	۱۰۵	۲۷.۴	مشارکت‌پذیری
۳۱	۸.۲	۴۲	۱۱	۵۸	۱۵.۱	۱۴۸	۳۸.۴	۱۰۵	۲۷.۴	شفافیت
۲۶	۶.۸	۱۶	۴.۱	۹۵	۲۴.۷	۱۲۱	۳۱.۵	۱۲۶	۳۲.۹	پاسخ‌گویی
۲۶	۶.۸	۲۶	۶.۸	۸۹	۲۳.۳	۱۳۱	۳۴.۲	۱۱۲	۲۸.۸	حاکمیت قانون
۲۱	۵.۵	۲۱	۵.۵	۹۵	۲۴.۷	۱۱۶	۳۰.۱	۱۳۱	۳۴.۲	عدالت
۳۱	۸.۲	۱۶	۴.۱	۸۵	۲۱.۹	۱۳۱	۳۴.۲	۱۲۱	۳۱.۵	مسئولیت‌پذیری

حساب آید. آماره میانگین حسابی هر شاخص مقداری بین ۱ تا ۵ است. میانگین قضاوت‌های شهروندان درباره عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور بر اساس اصول یا شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در جدول ۵ نشان داده شده است.

۳-۶ وضعیت قضاوت‌ها درباره عملکرد مدیریت شهری نیشابور

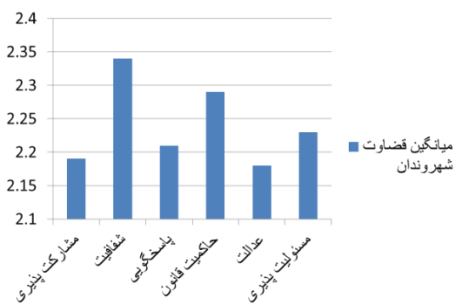
برای نشان دادن نظرات شهروندان جامعه نمونه، آماره میانگین قادر به نمایندگی از پاسخ‌هاست. میانگین حسابی نظرات شهروندان، درباره عملکرد شهرداری می‌تواند شاخص مناسبی برای درک قضاوت کلی شهروندان جامعه نمونه به

جدول ۵: میانگین قضاوت‌های شهروندان درباره عملکرد مدیریت شهری نیشابور

Table 5: the average of citizens' judgments about the performance of Neishabour urban management

مشارکت‌پذیری	شفافیت	پاسخ‌گویی	حاکمیت قانون	عدالت	مسئولیت‌پذیری	
۲/۱۹	۲/۳۴	۲/۲۱	۲/۲۹	۲/۱۸	۲/۳۳	میانگین قضاوت شهروندان
۳	۳	۳	۳	۳	۳	میانگین فرضی
-۰/۸۱	-۰/۶۶	-۰/۸	-۰/۷۱	-۰/۸۲	-۰/۷۷	تفاوت با میانگین فرضی (۳)
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	معنی‌داری تفاوت
-۶/۵۷۹	-۴/۵۷۸	-۵/۸۸۱	-۵/۲۴۵	-۶/۱۸۹	-۵/۵۳۳	مقدار T

اصلی در این تحقیق، نام‌شخص است و تاکنون تحقیقی در این زمینه وجود نداشته، لذا از نقطهٔ وسط دو حد بالا و پایین قضاوت‌ها استفاده می‌گردد که برابر با سه است. بر این اساس، میانگین قضاوت جامعهٔ نمونه در هر شاخص با این مقدار میانگین فرضی مقایسه گردیده و میزان اطمینان نیز در سطح ۹۵ درصد در نظر گرفته می‌شود. بر اساس داده‌های مندرج در جدول ۵، برای هر یک از شاخص‌های حکمرانی خوب، نتایج محاسبهٔ آزمون تی تک‌نمونه‌ای، در آن درج شده است. در تفسیر نتایج این آزمون، چنانچه میزان معنی‌داری تفاوت بین میانگین‌ها، کمتر از ۰/۰۵ باشد، احتمال تصادفی بودن تفاوت‌ها خیلی کم و برعکس چنانچه میزان معنی‌داری تفاوت بین میانگین‌ها، بیشتر از ۰/۰۵ باشد، احتمال تصادفی بودن تفاوت‌ها خیلی زیاد تلقی می‌گردد. بر اساس داده‌های جدول ۵، نمایهٔ معنی‌داری تفاوت‌ها (P-Value) در همهٔ شاخص‌ها، صفر بوده که به معنی احتمال پایین تصادفی بودن تفاوت میان میانگین قضاوت‌ها در جامعهٔ نمونه و میانگین فرضی جامعهٔ اصلی است. با توجه به داده‌های این تحقیق و آزمون تی مشخص است که با احتمال اندک تصادفی بودن تفاوت‌های بین دو جامعهٔ اصلی و نمونه، توجه یکسانی به شاخص‌های حکمرانی خوب در رفتار و عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور دیده نمی‌شود. با این تحلیل، فرضیهٔ تحقیق نیز که مبین تفاوت بین عملکرد مدیریت شهری نیشابور در شاخص‌های مختلف حکمرانی خوب است، تأیید می‌گردد.

شکل ۵: میانگین قضاوت شهروندان دربارهٔ عملکرد مدیریت شهری نیشابور

Fig 5: the average of citizens' judgments about the performance of Neishabour urban management

چنان که داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهند، میانگین قضاوت‌ها در شاخص‌ها، با یکدیگر متفاوت بوده و همگی کمتر از میانگین دو حد بالا (۵) و پایین (۱) ارزش کمی پاسخ‌ها هستند. شاخص عدالت شهرداری و شورای اسلامی شهر، میانگین کمتر و شاخص شفافیت، میانگین بالاتری نسبت به بقیهٔ شاخص‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. تفاوت میانگین فرضی سه و میانگین حاصل از قضاوت‌ها در هر یک از شاخص‌ها می‌تواند ناشی از تصادف باشد، بدین منظور برای آگاهی از معنی‌داری این تفاوت از آزمون تی در یک نمونه استفاده شده است.

در آزمون تی، آگاهی از مقدار میانگین جامعهٔ اصلی الزامی است و در صورت مشخص نبودن از یافته‌های تحقیقات گذشته یا مقدار فرضی که بین دو حد بالا و پایین دامنهٔ تغییرات است، استفاده می‌شود. از آنجاکه میزان میانگین جامعهٔ

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

ماجرای این شهر، به دلیل بی‌توجهی به این وضعیت، به بروز مسائل و مشکلاتی فراگیر مانند فقر، بیکاری، تورم، آلودگی محیط‌زیست و نابودی زیرساخت‌ها در محیط شهری منجر می‌گردد. از این رو، به منظور ایجاد محیطی بهتر، مساعدتر، سالم‌تر، آسان‌تر و دلپذیرتر برای ساکنان یک شهر، در طول چند دههٔ اخیر، رویکردهای گوناگونی در عرصهٔ مدیریت شهری مطرح شده که حکمروایی خوب شهری، از

طی سال‌های اخیر، رشد پدیدهٔ شهرنشینی و بالارفتن مهاجرت به شهرها در ایران، به توسعهٔ غیرقابل کنترل نواحی شهری، کاهش سطح رفاه، توسعهٔ حاشیه‌نشینی و ایجاد مشکلات فراوان برای شهرها و از جمله شهر نیشابور منجر شده که مجموعهٔ این عوامل، موجب نگرانی‌های برنامه‌ریزان و مدیران حوزهٔ شهری گردیده و باعث شده تا آنان در این زمینه ورود نموده و به دنبال علل و راه‌حلی برای این

مطرح‌ترین این رویکردهاست. در رویکرد مدیریتی حکمروایی خوب شهری، حق شهروندان توسط مدیران و برنامه‌ریزان به‌درستی شناسایی و در مدیریت شهری در نظر گرفته شده است، به‌طوری‌که تمام سیاست‌ها و برنامه‌های شهری حین تنظیم و پیش از اجرا شدن با آن‌ها در میان گذاشته شده و در نهایت خروجی‌اش مورد تأیید آنان بوده و بدین سبب بیشترین کارایی و تأثیر را خواهد داشت.

این تحقیق گرچه بر عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور تمرکز دارد، ولیکن بخشی از عملکرد آن‌ها را که با اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب مرتبط هستند، در کانون توجه خود قرار داده است. به این ترتیب، داده‌های آن بیانگر عملکرد کلی سازمان‌های مورد بررسی نمی‌باشند. طبیعی است که با استفاده از پرسشنامه‌های محدود و اتکا به نظرات شهروندان نمی‌توان عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور را سنجید. با وجود این، پژوهش حاضر توانست میزان انطباق رفتار شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور را با اصول حکمروایی خوب با بهره‌گیری از نظرات بخشی نمونه از شهروندان نیشابور بیان نماید. نتایج این پژوهش بیانگر این امر می‌باشد که میانگین قضاوت شهروندان درباره عملکرد مدیریت شهری نیشابور در سطح شاخص شفافیت با میانگین ۲/۳۴ در بهترین وضعیت و شاخص عدالت با میانگین ۲/۱۸ ضعیف‌ترین وضعیت را به خود اختصاص داده است. در نهایت، با توجه به داده‌های این تحقیق و آزمون تی، که بر اساس آن میانگین قضاوت شهروندان در تمامی شاخص‌های مورد بررسی کمتر از عدد میانگین (عدد ۳) می‌باشد، می‌توان دریافت که توجه مطلوبی به شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در عملکرد شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور به‌عنوان سازمان‌های مهم مدیریت شهری دیده نمی‌شود.

در این پژوهش اگرچه تلاش گردیده تا پرسش‌هایی با بیشترین ارتباط با شاخص‌های حکمروایی خوب شهری به گونه‌ای تهیه گردد که پاسخ‌دادن به آن‌ها در توان و صلاحیت شهروندان جامعه نمونه باشد، ولیکن با وجود این، نمی‌توان محدودیت‌های ناشی از تعمیم نتایج پیمایشی میدانی نظرات

شهروندان را از نظر دور داشت. قضاوت شهروندان درباره شهرداری همواره متأثر از تأثیر تصمیمات شهرداری بر منافع شخصی آن‌هاست که در صورت عدم تأمین خواسته‌ها، حتی اگر آن تصمیمات کاملاً منطبق بر قانون باشند نیز، تصمیم شهرداری را با اشتیاق نخواهند پذیرفت. به این ترتیب، قضاوت شهروندان درباره شهرداری همواره باید با احتیاط مورد استفاده قرار گیرد. از سوی دیگر، رفتار نیروهای شهرداری نیز با توجه به نبود الزامات قانونی برای رعایت اصول حکمروایی خوب و آگاهی متفاوت آن‌ها از این اصول و نتایج رعایت آن‌ها، همواره مورد قبول شهرداری به‌عنوان شخصیتی حقوقی نیست و انطباق آن‌ها با اصول حکمروایی خوب در سطح عالی نباید مورد انتظار باشد. با این وجود، انجام این نوع ارزیابی‌ها می‌تواند موجب تحریک شهرداری، شورای اسلامی شهر و نیروهای شهرداری برای بهبود رفتار خود نسبت به مخاطبان باشد.

به‌منظور بهبود عملکرد شهرداری نیشابور در راستای ارتقای بهره‌گیری از اصول و ارزش‌های حکمروایی خوب شهری، باید مجموعه‌ای از اقدامات در حوزه‌های قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری، نظارت، کنترل و اجرا به انجام رسند. از این‌رو، مهم‌ترین پیشنهادات برای بهبود وضعیت حکمرانی خوب در شهرداری و شورای اسلامی شهر نیشابور به شرح زیر بیان می‌گردد:

۱. ایجاد بستری برای مشارکت پایدار شهروندان در تمامی اموری که به‌نحوی به زندگی شهروندان و شهر مربوط می‌شود.
۲. انجام اقداماتی توسط مدیران که بیشترین کارایی و اثرگذاری را داشته باشد و نپرداختن به اموری که تنها باعث هدر رفتن بودجه شهری می‌شود.
۳. ایجاد بستری که مسئولان و مدیران در خصوص فعالیت‌ها و تصمیماتی که می‌گیرند، مسئولیت پذیرفته و پاسخ‌گویی داشته باشند. بنابراین، باید ساکنان و فعالان مدنی هرچه بیشتر پیگیر فعالیت مدیران و مسئولان باشند.
۴. افزایش فضاهای عمومی به‌منظور حضور هرچه بهتر و بیشتر شهروندان و تقویت عرصه عمومی در محدوده مورد

- مطالعه.
۹. داشتن بینش راهبردی در درازمدت توسط مدیران شهری برای آینده شهر و شهروندان.
- علاوه بر موارد فوق، برای بهبود وضعیت حکمروایی خوب در شهرداری و شورای اسلامی شهرها انجام مطالعاتی درباره سطح آگاهی کارکنان شهرداری از حکمروایی خوب شهری، عوامل کاهنده و برانگیزاننده برای ترغیب و تشویق کارکنان شهرداری و شورای اسلامی شهر به استفاده از ارزش‌های حکمرانی خوب نیز ضروری بوده و می‌تواند به بهبود وضعیت حکمرانی خوب شهری نیشابور و سایر شهرهای کشور کمک کند.
۵. ایجاد شرایطی که فعالیت مدیران کاملاً شفاف باشد و مردم از فعالیت مسئولان آگاهی داشته و امور آنها را پیگیری کنند.
۶. ایجاد بستری مناسب به منظور آموزش شهروندان و ارتقای فرهنگ شهروندی در میان آنها.
۷. تلاش برای برقراری عدالت و برابری اجتماعی در جهت دسترسی هرچه بیشتر و بهتر مردم شهر به خدمات و امکانات موجود در شهر، به نحوی که از تمرکز خدمات در یک زمینه اجتناب گردد.
۸. فراهم کردن بستری مناسب به منظور نظارت بخش عمومی بر فعالیت‌های ارگان‌های مختلف در اداره امور شهر.

فهرست منابع

- اودین، محمدجاسم، اشرفون، لیلا. ۲۰۰۷. توسعه از طریق حکمروایی خوب: درس‌هایی برای کشورهای در حال توسعه، مجله مسائل آسیایی، شماره ۳.
- برک‌پور، اسدی، ا. ۱۳۸۷. نظریه‌های مدیریت و حکمروایی شهری، دانشگاه هنر، دانشکده معماری و شهرسازی، گروه شهرسازی.
- برک‌پور، ناصر. ۱۳۸۱. حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران، کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، صص ۴۹۱-۵۱۹.
- تقوایی، علی‌اکبر، تاجدار، رسول. ۱۳۸۸. درآمدی بر حکمروایی خوب شهری - رویکردی تحلیلی، نشریه مدیریت شهری، ۷ (۲۳)، صص ۵۸-۴۵.
- توکلی‌نیا، جمیله؛ شمس‌پویا، محمدکاظم. ۱۳۹۶. به سوی حکمروایی اجتماع محلی، کوششی در معرفی موضوعات و عرصه‌های کلیدی موردپژوهی، محله درکه، فصلنامه آمایش محیط، ۱۰ (۳۷)، صص ۲۱۶-۱۹۵.
- حاتمی‌نژاد، حسین؛ شریف‌زاده اقدم، ابراهیم، شیخی، عبدالله. ۱۳۹۴. ارزیابی حکمروایی خوب در پایداری محله‌های شهری پیرانشهر، فصلنامه شهر پایدار، ۲ (۲)، صص ۱۲۶-۱۰۵.
- زندیه، ا. ۱۳۹۹. بررسی عملکرد شهرداری‌ها در چارچوب رویکرد حکمروایی خوب شهری، نمونه موردی: شهر ملایر، فصلنامه آمایش محیط، دوره ۱۰، شماره ۳۹، صص ۷۶-۵۹.
- شریف‌زاده، محمد شریف، عبدالله‌زاده، غلامحسین، صالحی‌تالشی، فاطمه، خواجه شاهکوهی، علیرضا. ۱۳۹۶. حکمروایی شایسته مبتنی بر سرمایه اجتماعی در مدیریت روستایی در شهرستان جویبار، مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۷ (۲۳)، صص ۱۲۲-۱۰۵.
- صرافی، م. ۱۳۸۸. مدیریت یکپارچه شهری در خدمت توسعه اجتماعات محلی، ماهنامه منظر، شماره سوم.
- طالبی، محمدعلی، رهنمایی، محمدتقی، قربانی‌نژاد، ریاز. ۱۳۹۹. آسیب‌شناسی موانع تحقق حکمروایی خوب شهری در شهرهای میانی - مطالعه موردی: نیشابور، فصلنامه شهر پایدار، دوره ۳، شماره ۴، صص ۵۷-۴۳.
- علیزاده، هادی؛ نعمتی، مرتضی، رضایی جعفری، کامران. ۱۳۹۴. تحلیلی بر معیارهای حکمروایی خوب شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی فازی، نشریه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، ۶ (۲۴)، صص ۱۲۸-۱۰۵.
- کیوشنگ، پاپ. ۲۰۱۰. حکمروایی خوب شهری در آسیای جنوب شرقی، مجله محیط و شهرنشینی آسیا.
- لطیفی، غلامرضا. ۱۳۸۷. مدیریت شهری، تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
- محمدپور زرنندی، حسین، طباطبایی فردآبادی، سید محسن. ۱۳۹۶. حکمروایی خوب شهری رهیافتی نوین به اقتصاد و مدیریت شهری،

تهران: انتشارات طحان.

محمدی، جمال؛ کمالی باغراهی. ۱۳۹۵. تحلیل شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در راستای استراتژی توسعه شهری، مورد شناسی: محدوده بافت فرسوده شهر کرمان، جغرافیا و آمایش شهری، منطقه ای، (۲۱)، ص ۱۵۳-۱۷۰.
هوپ، کمپ رونالد. ۲۰۰۹. توسعه ظرفیت برای حکمروایی خوب در کشورهای در حال توسعه: چندین تجربه عملی، مجله بین‌المللی مدیریت عمومی، شماره ۳۲.

منابع انگلیسی

- Alizadeh, Hadi; Nemati, Morteza, Rezaei Jafari, Kamran .2017. An Analysis of the Criteria of Good Urban Governance Using Fuzzy Hierarchical Analysis Method, Journal of Urban and Regional Studies and Research, 6 (24), 128-105. [In Persian]
- Amis, P., & Kumar, S.2000. UNCHES (Habitat) – the global campaign for good urban governance. Environment and Urbanization, 12(1), 197-202.
- Approach, Case Study: Malayer City, Quarterly Journal of Environmental Management, Volume 10, Number 39, pp. 76-59
- Barakpour, Asadi, A. 2008. Theories of Urban Management and Governance, University of Arts, Faculty of Architecture and Urban Planning, Department of Urban Planning. [In Persian]
- Barakpour, Nasser. 2002. Urban Governance and City Administration System in Iran, National Conference on Urban Planning and Management, 519-491[In Persian]
- ESKO Lange, F.2009. Urban Governance An essential determinant of city development? world vision institute for research and development
- Gjerde, M, & desylva, S.2018. Governance and recovery: comparing recent disaster recoveries in Srilanka and Newzealand. Procedia engineering, 212, 527-534.
- Hatami Nejad, Hossein; Sharifzadeh Aghdam, Ebrahim, Sheikhi, Abdullah. 2015. Assessing Good Governance in the Sustainability of Piranshahr Urban Neighborhoods, Paydar Shahr Quarterly, 2 (2), 126-105
- Hope, Ronald Kemp.2009. Developing capacity for good governance in developing countries: several practical experiences, International Journal of Public Administration, 32.
- Latifi, Gholamreza, 2008. Urban Management, Tehran: Organization of Municipalities and Rural Affairs
- Marc Wolform, Grassroots niches in urban contexts exploring governance innovations for sustainable developing in seoul procedia Engineering 198(2017)622-647. [In Persian]
- Marc Wolfram.2017. Grassroots niches in urban contexts: exploring governance innovations for sustainable development in Seoul, Procedia Engineering 198 , 622-641.
- Mohammadi, Jamal; Kamali Baghrah, 1.2016. Analysis of indicators of good urban governance in line with urban development strategy, case study: Kerman worn-out texture, geography and urban planning, regional, (21), 153-170[In Persian]
- Mohammadpour Zarandi, Hossein, Tabatabai Fardabadi, Seyed Mohsen. 2017. Good Urban Governance A New Approach to Economics and Urban Management, Tehran: Tahan Publications. [In Persian]
- Odin, Mohammad Jassim, Ashrafon, Leila .2007. Development through Good Governance: Lessons for Developing Countries, Journal of Asian Affairs, No.3.
- Qiu Sheng, Pope, 2010, Urban Good Governance in Southeast Asia, Asian Journal of Environment and Urbanization.
- Rahnemaei, M.T and Keshavarz, M. 2010. Analysis pattern of good governance and the role of government in the management of city affairs in Iran, journal of Geography and Regional planning vol 1, No1, pp 23-55(in Persian).
- Sarrafi, M. 2009. Integrated Urban Management in the Service of Local Community Development, Manzar Monthly, No. 3. [In Persian]
- Sharifzadeh, Mohammad Sharif, Abdollahzadeh, Gholam Hossein, Salehi Taleshi, Fatemeh, Khajeh Shahkoochi, Alireza.2017. Competent governance based on social capital in rural management in the city of Joybar, Journal of Space Geography, 7 (23), 122-105
- Sukmadialga, C.Protama, A, Mulyani, S.2015. Good Governance implementation in public sector.
- Taqvaei, Ali Akbar, Tajdar, Rasoul .2009. An Introduction to Good Urban Governance - An Analytical Approach, Journal of Urban Management, 7 (23), 58-45. [In Persian]
- Talebi, Mohammad Ali, Rahmani, Mohammad Taqi, Ghorbannejad, Ribaz. 2019. Pathology of obstacles to the realization of good urban governance in middle cities - a case study: Neishabur, Stable Shahr Quarterly, Volume 3, Number 4, pp. 43-57. [In Persian]
- Tavakoli Nia, Jamileh; Shams Pouya, Mohammad Kazem. 2017. Towards the governance of the local community, an attempt to introduce the key issues and areas to be researched, Darkah neighborhood, Environmental Management Quarterly, 10 (37), 216-195. [In Persian]
- Tosics, i .2011. Governance challenges and models for the cities of tomorrow, Metropolitan Research institute, Budapest, January 2011.
- UNFPA.2007. state of world population, United Nations Population Fund.
- Zandieh, A. (2017) A Study of Municipal Performance in the Framework of Good Urban Governance